

ALGEMEEN BESTUUR

ONDERWERP

Oostvaardersdijk

PROGRAMMA

Waterveiligheid

PORTEFEUILLEHOUDER

T. Vereijken

Het Algemeen Bestuur besluit

1. Aan de slag te gaan met het dijkversterkingsproject Oostvaardersdijk, namelijk:
 - a. Voorverkenning, met daarin een nadere veiligheidsanalyse en definiëring omvang versterkingsopgave
 - b. Startfase van het project, met daarin Plan van Aanpak voor de Verkenningfase.
2. Een krediet van totaal € 1,2 miljoen op te nemen in de Investeringsplanning en daarbij:
 - a. Het eerste deel van het krediet voor de Voorkenning te openen (€ 0,6 miljoen);
 - b. Het openen van het tweede deel van het krediet (€ 0,6 miljoen) voor de Startfase te delegeren aan DenH.

Korte samenvatting

In 2018 is dijktraject 8-3 beoordeeld (van de Ketelbrug tot de Knardijk). Omdat het dijktraject niet aan de norm voldoet is het in 2020 als twee versterkingsprojecten geprogrammeerd op het landelijk hoogwaterbeschermingsprogramma. De IJsselmeerdijk wordt momenteel versterkt, het deel van de Oostvaardersdijk tussen de Houtribdijk en de Knardijk staat gepland voor 2027.

Voor de kust van het project Oostvaardersdijk liggen leidammen die mogelijk de versterkingsopgave beïnvloeden. Nader onderzoek naar deze leidammen is nodig, zoals bevestigd in een expertsessie in november 2023 en een risicosessie in januari 2025.

Het waterschap wil dat onderzoek in overleg met Rijkswaterstaat uitvoeren en als Voorverkenning van het versterkingsproject. Hierna volgt de startfase met daarin het maken van een Plan van Aanpak voor de daadwerkelijke verkenningfase.

Relevante kaders

Programma HWBP 2026-2037

Kadernota HWBP 2025

AV besluit 30 juni 2020

Lelystad, 3 juni 2025

het college van Dijkgraaf en Heemraden,

de secretaris-directeur,
ing. W. Slob MSc.de dijkgraaf,
ir. H.C. Klavers.

Aanleiding

In 2018 is dijktraject 8-3 beoordeeld en in 2020 als twee versterkingsprojecten naar het landelijk programma gebracht. De IJsselmeerdijk wordt momenteel versterkt, het deel van de Oostvaardersdijk tussen de Houtribdijk en de Knardijk staat geprogrammeerd voor 2027. Inmiddels heeft dit project een landelijke "bevroren status" gekregen waardoor we met zekerheid in 2027 kunnen starten. Binnen onze eigen programmering staat de start met de gebruikelijke voorbereidende activiteiten gepland in Q4 2025.

Voor de kust van het project Oostvaardersdijk liggen leidammen die in beheer zijn van Rijkswaterstaat. Bij de beoordeling is geconstateerd dat deze leidammen van invloed zijn op de versterkingsopgave en mogelijk de opgave op de dijk deels of geheel oplossen.

Om daarover zekerheid te krijgen is nader onderzoek naar de leidammen nodig. Dat is herbevestigd in een expertsessie met externe deskundigen in november 2023.

Bijkomend is dat de Oostvaarderdijs deels ligt binnen de grenzen van de gebiedsontwikkeling Waterfront van de gemeente Lelystad. Lelystad voert een business case uit op twee varianten waaronder een variant met landaanwinning. Bij die variant spelen de leidammen hoogstwaarschijnlijk ook een rol.

In januari 2025 is een risicosessie gehouden omdat de Versterkingsopgave en de gebiedsontwikkeling elkaar raken. De uitkomst van deze sessie is dat het van belang is dat het waterschap, vanuit onze zorgplicht, de regie behoudt op de versterkingsopgave. Om dit te waarborgen is het noodzakelijk dat we eerder dan de geplande start van de dijkversterking een goed beeld krijgen van de veiligheidsopgave.

Met het HWBP is afgesproken om een specialistengesprek te houden dat moet uitwijzen of een Voorverkenning doelmatig is en het onderzoek naar de leidammen onder de subsidieregels valt. Dit gesprek is nog niet gepland. Het voorstel is om niet op het specialistengesprek te wachten, gezien het belang om zo snel mogelijk duidelijkheid over de scope van de versterkingsopgave te krijgen.

Beoogd effect

Vroegtijdig duidelijkheid over de technische scope van de versterkingsopgave op de Oostvaardersdijk tussen de Houtribdijk en Knardijk.

Onderbouwing beslispunten

1.1. Dijktraject 8-3 loopt van de Knardijk tot aan de Ketelbrug en is in 2017/2018 onder de eerste landelijke beoordelingsronde (LBO1) beoordeeld. Het hele traject voldoet ruim niet (oordeel D). In 2020 is het dijktraject opgedeeld in twee versterkingsprojecten.

Op het deel tussen de Knardijk en de Houtribdijk voldoet met name de bekleding niet en liggen leidammen voor de kust. Vanwege het mogelijke effect van de leidammen is als onderdeel van de beoordeling een toets op maat uitgevoerd. Met als conclusie dat de leidammen zeer waarschijnlijk een positief effect hebben. Bij de beoordeling zijn de leidammen verder buiten beschouwing gelaten omdat het oordeel D voor het hele dijktraject 8-3 er niet door werd beïnvloed.

Vanwege de totale lengte van het traject en het verschil tussen het deel boven en beneden de Houtribdijk is besloten (AB 30 juni 2020) om het dijktraject te splitsen in twee projecten, te weten de IJsselmeerdijk (12,6 km) en de Oostvaardersdijk (5,2 km). Over het project IJsselmeerdijk bent u veelvuldig geïnformeerd en hebt u reeds besloten te starten met de realisatiefase. Het project Oostvaardersdijk is landelijk geprogrammeerd in 2027 met de gedachte dat de kennis en ervaring van eerdere dijkversterkingen zo doorgegeven kan worden aan volgende versterkingsprojecten.

1.2. Nader onderzoek naar de leidammen voor de Oostvaardersdijk is nodig om meer zekerheid te krijgen over de versterkingsopgave op de Oostvaardersdijk.

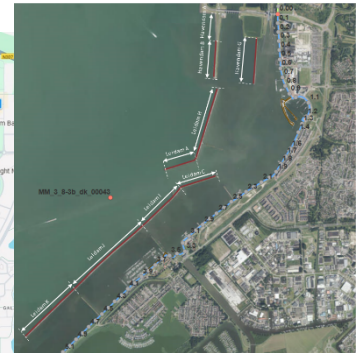
De leidammen zijn destijds aangelegd vanuit de gedachte dat de Markerwaard gemaakt zou worden. Ze zijn in beheer van Rijkswaterstaat gebleven, maar in onze legger opgenomen als onderdeel van de primaire kering (zonder norm). Een deel van de leidammen houdt geen stand bij een maatgevende storm. Deze leidammen hebben dan nog wel een reststerkte. Die reststerkte kan voldoende zijn om de opgave op de Oostvaardersdijk te verminderen of op te lossen.

In november 2023 is een ambtelijke sessie georganiseerd met een aantal externe experts specifiek gericht op dit vraagstuk. Ook daaruit kwam de conclusie dat de reststerkte van de afgekeurde leidammen een golfreducerende werking kan hebben welke mogelijk een gevolg heeft voor de versterkingsopgave. Echter dat kan pas met zekerheid vastgesteld worden als de opbouw en toestand van de leidammen onderzocht is en het met berekeningen kan worden aangetoond.

Leidammen met stortsteen voldoen, de overige niet

Beheerder leidammen is RWS.

Leidammen opgenomen als onderdeel van primaire kering in onze legger

1.3. Januari 2025 is binnen het waterschap een brede risicosessie gehouden naar de samenloop van de geplande dijkversterking, Waterfront en de landelijke programmering. Met als uitkomst: De zorgplicht staat centraal. Om regie te houden op onze eigen versterkingsopgave is snel zekerheid nodig over de reststerkte van de leidammen.

Om in 2027 met de Verkenningfase van de Oostvaardersdijk te starten moet eind dit jaar met de gebruikelijke voorbereidingen worden aangevangen. Het voorstel is om de nadere veiligheidsanalyse te versnellen vanwege het mogelijke effect op de versterkingsopgave en de voorbereidingen die daadwerkelijk nodig zijn.

Die zekerheid wordt ook gevraagd vanuit het landelijk HWBP. Het project Oostvaardersdijk heeft een bevroren status wat betekent dat met zekerheid met de Verkenning in 2027 gestart kan worden. Als er geen of een kleinere opgave is dan houden we als Waterschap Zuiderzeeland middelen gereserveerd die, mits tijdig bekend, gebruikt kunnen worden voor een ander project.

De Oostvaardersdijk ligt deels in het gebied van Waterfront. Omdat de leidammen onderdeel zijn van de primaire kering is de informatie zeer waarschijnlijk ook relevant bij de uitwerking van de varianten, met name de variant waarbij sprake is van landaanwinning.

Naast dat de nadere veiligheidsanalyse voor ons zelf nodig is, willen we ook graag een transparante en betrouwbare partner voor het HWBP en onze gebiedspartners zijn.

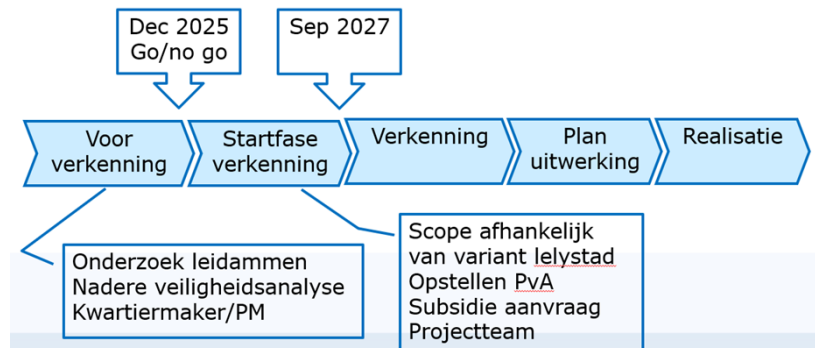
1.4. Binnen het landelijke HWBP is afgesproken om voor een vijftal in het verleden geprogrammeerde projecten, waaronder de Oostvaardersdijk, een specialistengesprek te houden.

Het doel van het specialisten gesprek is om te bepalen of de scope van de projecten voldoende stabiel is. En zo nee, of een Voorverkenningfase een doelmatige oplossing biedt en onder de subsidieregeling valt. Er is nu dus nog geen Voorverkenning geprogrammeerd binnen het landelijke HWBP. Het verzoek om een specialistengesprek staat al geruime tijd uit, daarvoor zijn we afhankelijk van het HWBP. Ten tijde van deze nota was nog geen datum bekend.

1.5 De Gemeente Lelystad voert voor het gebiedsproces Waterfront een business case uit naar twee varianten, waaronder één met landaanwinning. Landaanwinning kan een versterkingsopgave verkleinen.

Waterfront overlapt een deel van de Oostvaardersdijk. Als na de Voorverkenning blijkt dat er een versterkingsopgave op dat deel is, dan kan de variant met landaanwinning potentieel de versterkingsopgave oplossen. Als dat het geval is worden het HWBP en ons mogelijk kosten bespaard (de vermeden kosten).

2.1. Voor de periode tot september 2027 wordt een krediet van € 1,2 mln. gevraagd, bestaande uit € 0,6 mln. voor de Voorverkenning en € 0,6 mln. voor de Startfase. Met dit voorstel wordt gevraagd om het krediet voor de Voorverkenning te openen en voor de Startfase DenH te delegeren.

Na afronding van de Voorverkenning blijkt of er sprake is van een versterkingsopgave en het versterkingsproject voortgezet moet worden. Zo ja, dan is het nodig om door te gaan met de Startfase wil de planning sep 2027 haalbaar blijven. In de Startfase wordt het plan van aanpak gemaakt waarmee subsidie wordt aangevraagd voor de Verkenning. De kosten van de werkzaamheden in de Startfase zijn onderdeel van de Verkenning en subsidiabel. Het voorstel is om DenH te delegeren voor de go/no go beslissing en het openen van het krediet voor de Startfase. De totale versterkingsopgave (Verkenning, Planuitwerking en Realisatie) staat geprogrammeerd voor € 52,5 mln¹. Uiteraard zal het AB over de voortgang worden geïnformeerd op de inmiddels voor HWBP projecten gebruikelijke wijze (zoals bijv een schriftelijke mededeling). Voor de eerste maal bij afronding van de Voorverkenning.

¹ Volgens de plusprogrammering 2026-2037 (incl. € 2,5 mld. extra financiering) en de vingerende kadernota 2027-2038 (bevroren status). Het programma 2027-2038 is nog niet bekend.

2.2. Het nader onderzoek naar de leidammen behelst asfalt, grond en laboratorium onderzoek en voor de berekeningen is een ingenieursbureau nodig.

In afstemming met Rijkswaterstaat moet bepaald worden of en zo ja welk onderzoek naar de leidammen uitgevoerd kan/moet worden.

Vanwege de ligging van de leidammen in het water en de toestand van de leidammen is de verwachting dat het grondonderzoek lastiger is dan normaal. Het streven is om deze werkzaamheden voor het stormseizoen uit te voeren. De tijd daarvoor is krap. Het uitvoeren van berekeningen is specialistisch werk wat uitgezet moet worden bij een ingenieursbureau dat daartoe in staat is. De werkzaamheden in de Voorverkenningfase kunnen uitgevoerd worden met een lichte projectstructuur.

2.3. De kostenraming waarop het krediet gebaseerd is heeft een bandbreedte van € 0,3 mln. - € 1,2 mln.

De kosten voor de Voorverkenning zijn zoveel mogelijk ingeschat op basis ervaringscijfers, waaronder gemiddelden aan grond en labonderzoek met een extra bandbreedte in verband met de complexe omstandigheden. In totaal € 0,3 - € 0,6 mln.

De kosten voor de Starfase verkenning zijn maximaal € 0,6 mln. Mocht de Voorverkenning uitwijzen dat er geen versterkingsopgave is, dan vervalt de Startfase en daarmee € 0,6 mln.

Alternatief

Wachten op de uitkomst van het specialisten gesprek.

De nadere veiligheidsanalyse moet sowieso uitgevoerd worden.

Het specialistengesprek geeft vooral meer zekerheid over de subsidiegrondslag en wat er nodig is voor programmering en financiering van de Voorverkenning. Ten tijde van het schrijven van deze nota was nog geen datum voor het specialistengesprek bekend. Wachten op het gesprek betekent dat bestuurlijke besluitvorming doorschuift naar september en dat is met zekerheid te laat om voor het stormseizoen (15 oktober) de buitenwerkzaamheden afgerond te hebben. Het gevolg is langer onzekerheid over de versterkingsopgave.

Ongeacht of we wel of geen subsidie krijgen voor de voorverkenning, geldt dat deze nadere veiligheidsanalyse uitgevoerd moet worden. Het is in die zin te zien als 'no regret'.

Niet starten met de Voorverkenning Oostvaardersdijk

Een ander alternatief is niet starten met de Voorverkenning voor versterking van de Oostvaardersdijk (dat ook is opgenomen in het scenario "stagneren uitvoering bestuursprogramma" van de Kadernota, eveneens geagendeerd in de AB vergadering van juni en opiniërend besproken in de AB vergadering van juni). Het project schuift daarmee op in de tijd. Dit vergroot de kans dat het waterschap grip verliest op de regie, kansen tot meekoppeling mist (o.a. met Lelystad Waterfront) en op termijn hogere kosten moet dragen. Het college ontraadt dit alternatief daarom nadrukkelijk.

Risico's en kanttekeningen

Werken buiten het stormseizoen

Het is niet zeker dat de veldwerkzaamheden uitgevoerd kunnen worden voor het stormseizoen. Daarvoor zijn we afhankelijk van de markt, Rijkswaterstaat en de snelheid waarmee vergunningen geregeld kunnen worden.

Zekerheid over subsidiegrondslag Voorverkenning

In het verleden kon een nadere veiligheidsanalyse als onderdeel van de verkenning worden uitgevoerd en was daarmee subsidiabel. De eisen aan de stabiliteit van de scope van de versterkingsopgave worden strenger. Het specialistengesprek is een nieuw instrument. De Oostvaardersdijk is (één van) de eerste projecten waarvoor het gebruikt wordt. Het is niet 100% te voorspellen wat de uitkomst zal zijn. Er bestaat een kans dat de volledige kosten van de Voorverkenning (€ 0,6 miljoen) voor rekening van het Waterschap komen.

Activeerbaarheid van de uitgaven alleen als sprake blijft van een versterkingsopgave

Aangezien de dijk is afgekeurd en op het programma is opgenomen, zijn deze uitgaven activeerbaar (en worden deze na afronding van een fase in dertig jaar afgeschreven conform ons Activabeleid). Mocht nu echter uit de nadere veiligheidsanalyse (Voorverkenning) blijken dat de versterkingsopgave niet meer aanwezig is, geldt dat er geen sprake meer is van een activum met meerjarig nut. Op dat moment dienen de reeds gedane uitgaven alsnog in de exploitatie te worden verantwoord. Afhankelijk van de werkelijke uitgaven en of er subsidie is toegekend, kan dit oplopen tot maximaal de € 0,6 miljoen van het eerste deel van het krediet.

Geen versterkingsopgave

Als blijkt dat er geen versterkingsopgave is, dan is dat veruit de goedkoopste uitkomst voor het waterschap en het HWBP. Uitgaande van een geprogrammeerd bedrag van € 52,5 mln bespaart het waterschap daarvan de eigen bijdrage van 10% (€ 5,2 mln). En voor de korte termijn wordt nietodeloos geïnvesteerd in de voorbereidingen (Startfase) voor een dijkversterking. Het heeft wel consequenties voor onze eigen programmering.

Afhankelijkheid van medewerking Rijkswaterstaat

Voor het uitvoeren van het onderzoek is medewerking en toestemming van RWS nodig. RWS is beheerder, maar heeft geen belang bij de leidammen vanuit waterveiligheid (wel vanuit nautisch oogpunt en de KRW). De leidammen staan wel in onze legger als onderdeel van de primaire kering. De situatie is historisch zo ontstaan.

Financiën en capaciteit

Kostenraming

De opgave voor de Oostvaardersdijk is nog niet uitgekristalliseerd, mede door de ruimtelijke ontwikkeling van Waterfront Lelystad. De kostenraming is nog globaal van aard. Om die reden wordt u voorgesteld om eerst het eerste deel van het krediet te openen (voor de Voorverkenning, in plaats van het volledige krediet). Bij positieve afronding van de Voorverkenning, vindt het vervolg plaats met de startfase van de verkenning. U wordt gevraagd de 'go' voor het openen van het tweede deel van het krediet te delegeren aan DenH.

Financiële verwerking

In de Kadernota 2026-2030 (AB juli 2025), die in dezelfde AB-vergadering is geagendeerd als dit voorstel, wordt reeds rekening gehouden met het project Oostvaardersdijk voor de genoemde € 1,2 miljoen (conform het voorkeursscenario van het college). Voorzichtigheidshalve is er hierbij van uitgegaan dat een deel van de uitgaven niet subsidiabel is. De kapitaallasten die in de kadernota zijn meegenomen voor de mogelijk niet subsidiabele kosten bedragen € 50.000.

Na uw instemming wordt het totaalkrediet van € 1,2 miljoen verwerkt in de Begroting & Meerjarenraming 2026-2030, die u in november 2025 krijgt aangeboden. Ook wordt het eerste deel van € 0,6 miljoen, voor de uitgaven van de Voorverkenning, geopend.

Speciale investering

Dijkversterkingsprojecten komen in aanmerking voor de status van speciaal project/investering. Voor speciale projecten geldt dat het AB de kaders vaststelt. Op dit moment is nog niet met zekerheid te zeggen of er sprake is van een versterkingsopgave en zo ja, hoe omvangrijk die opgave is. Voorgesteld wordt om bij de aanvang van de Verkenningsfase ook de kaders voor dit project vast te stellen.

Begrotingswijziging

Geen wijziging van lopend begrotingsjaar 2025 (de kapitaallasten starten na activering en afronding van een dijkversterkingsfase).

Communicatie

Bijlagen

geen